

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania A. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 grudnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 maja 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 15 maja 2020 r. oddalił apelację A. L. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 9 października 2019 r., oddalającego wniesione przez nią odwołanie od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 10 grudnia 2018 r., którą organ rentowy stwierdził, że wnioskodawczyni jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu od 24 września 2016 r. do 6 maja 2018 r.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołująca się podniosła zarzuty naruszenia prawa materialnego: 1) art. 83 k.c., przez jego

wadliwe zastosowanie; 2) art. 3 ustawy dnia marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, przez jego niezastosowanie i 3) art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez ich niezastosowanie.

Wskazując na powyższe zarzuty, wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez ustalenie, że odwołująca się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 24 września 2016 r. do 6 maja 2018 r., a nadto o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a także istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a to: art. 83 k.c., art. 3 ustawy dnia marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zdaniem skarżącej, rozbieżność w orzecznictwie sądów w zakresie prawa do zakwalifikowania charakteru i sposobu prowadzenia działalności, jako działalności gospodarczej uprawniającej do stosowania przepisów z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podczas gdy z treści art. 13 pkt. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika podleganie obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania działalności. Zdaniem skarżącej, przyjęcie skargi do rozpoznania i jej rozstrzygnięcie niewątpliwie przyczyni się do rozwoju i ustabilizowania linii judykatury w zakresie wykładni powołanych przepisów.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania; ewentualnie wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych

elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Prezentacja tej przesłanki przedsądu nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach powołanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wywodu jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez Sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki przyjęty jest przy przedstawieniu zagadnienia

prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje i przedstawiać argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane; z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej

instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Skarżąca nie sformułowała bowiem żadnego zagadnienia prawnego w podanym wyżej znaczeniu. Nie nawiązała też do treści powołanych przepisów prawa materialnego i nie wykazała, na czym polega trudność w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych, ani do jakich rozbieżności prowadzi próba wykładni tychże przepisów i za jakim sposobem ich interpretacji opowiada się skarżąca. Argumentów za istnieniem powołanych przesłanki przesądu należałoby zatem poszukiwać w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Tymczasem nie

jest rolą Sądu Najwyższego na etapie badania okoliczności przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania doszukiwanie się przesłanek przedsądu w innych jej elementach konstrukcyjnych.

Wypada zauważyć, że skarżąca neguje dokonaną przez Sąd drugiej instancji interpretację cech charakterystycznych dla prowadzenia działalności gospodarczej jako tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny uznał, że całokształt zgromadzonego materiału dowodowego wskazywał, iż wnioskodawczynie nie prowadziła faktycznej działalności gospodarczej w spornym okresie. Stanowiska tego nie zmienia fakt, że A. L. figuruje w rejestrze jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia 15 grudnia 2014 r. i od tego dnia dokonała zgłoszenia do Drugiego Urzędu Skarbowego w O. oraz podpisała umowę z biurem rachunkowym, wynajęła pomieszczenie, a także, że dokonała zakupu niezbędnego sprzętu do prowadzenia działalności. Decydujące znaczenie miała bowiem okoliczność, że w latach 2014, 2016 i 2017 wnioskodawczynie wykazała zerowy przychód z jej prowadzenia. Jedynie w 2015 r. uzyskała przychód w kwocie 6.243,90 zł, na którą to kwotę złożyło się wsparcie z pomostowego funduszu europejskiego w wysokości 6.000 zł. Następnie kolejny przychód uzyskała dopiero po maju 2018 r. Jednocześnie mimo braku rentowności prowadzonej działalności, ubezpieczona dokonała podwyższenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne - w lutym 2015 r. do kwoty 8.000 zł, a następnie w maju 2015 r. do kwoty 9.897,50 zł, dokonując tym samym maksymalnego podwyższenia podstawy wymiaru składek w miesiącu, w którym stała się po raz pierwszy niezdolna do pracy w związku z ciążą. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w spornym okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji prowadzona przez wnioskodawczynię działalność gospodarczą straciła zarobkowy charakter, a celem odwołującej się było dalsze pozorowanie jej prowadzenia dla korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego w kolejnych latach. Wysokość zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, nierealnie wysoka, świadczyła bowiem nie tylko o nieracjonalności zachowań przedsiębiorcy, ale także o pozorności prowadzenia działalności gospodarczej. Kondycja finansowa zarejestrowanej firmy nie uzasadniała bowiem zgłoszenia aż tak wysokiej podstawy wymiaru składek na

ubezpieczenia społeczne. Kierując się powyższymi przesłankami, Sąd drugiej instancji doszedł do przekonania, że działalność odwołującej się nie miała charakteru ciągłego, profesjonalnego i zorganizowanego. Wnioskodawczynie nie zdołała bowiem wykazać, aby w spornym okresie faktycznie prowadziła działalność gospodarczą. W konsekwencji nie mogła podlegać obowiązkowi ubezpieczeń społecznych jako osoba, która jedynie figuruje w ewidencji działalności gospodarczej na podstawie uzyskanego wpisu, a która faktycznie działalności takiej nie prowadziła (uzasadnienie wyroku s.11-13).

Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia przepisów prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Odnosząc powyższą ocenę Sądu Apelacyjnego do sposobu motywowania przez skarżącą tezy o potrzebie wykładni powołanych przepisów prawa, należy stwierdzić, że w istocie sprowadza się ono do polemiki z poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżąca kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nadto pod pretekstem istnienia potrzeby wykładni przepisów nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów i poczynionych w oparciu o nie ustaleń faktycznych.

Wobec niewykazania przez skarżącą istnienia powołanych przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

